

عوامل تحکیم کننده حکومت پهلوی در نقاط محروم کشور

مطالعه موردی شهرستان ازنا

✦ صادق شفیعی

شهرستان ازنا در مشرق استان لرستان همجوار با شهرستانهای الیگودرز، دورود، خمین، شازند واقع شده است (۱). مناطق شهر ازنا، قبل از پیروزی انقلاب توسعه زیادی پیدا نکرده بود. شهر ازنا از روستاهای نزدیک به هم با مرکزیت روستای ازنا تشکیل شده بود که با گذشت زمان و پیوستن این روستاها شهر ازنا شکل گرفت. به طور کلی مردم روستاها بر اساس رابطه آنها با زمین به دو طبقه خان (مالک) رعیت (کشاورز) تقسیم می‌شدند (۲). خوانین عموماً افراد بی تقوا ظالمی بوده اند که بخش زیادی از محصول و دسترنج رعیت نصیب آنها می‌شد. در واقع خان هر روستا، صاحب تمامی زمینهای کشاورزی روستا و حتی خانه های موجود در روستا بوده است. قبل پیروزی انقلاب اسلامی برخی از خوانین منطقه که در مناسب حکومتی حضور داشتند با ایجاد رعب، وحشت و ضرب رستم مانع انجام اقدامات انقلابی توسط مردم منطقه می‌شدند. عوامل آنها نیز معمولاً افراد شرور و بی تقوایی بودند که به صورت پاکار، دشتبان، راننده و... در خدمت خوانین بوده و با توجه به وابستگی به خوانین، مردم را مورد تعدی و ظلم قرار می‌دادند. هرگاه موقعیت حکومت پهلوی به مخاطره می‌افتاد این افراد با چوب و چماق و چاقو به خیابانها ریخته و با شعار «جاوید شاه» از رژیم پهلوی حمایت می کردند .

خوانین فولادند (معروفترین و مهمترین خوانین ازنا) اصالتاً از خوانین بختیاری چهارلنگ بودند اند (۳). آنها در دوره پهلوی نفوذ زیادی در کشور پیدا نمودند. خوانین فولادند همگی از فرزندان و نوادگان عبدالله خان فولادند معروف به عبدالله گر (معاصر ناصرالدین شاه قاجار) بوده اند (۴). عبدالله خان دو پسر بنام های عزیز الله خان (هژبر سلطنه) و شهاب لشکر داشته است . عزیزالله خان دو زن اختیار می‌کند، زن اول دختر حشمت دوله، حاکم جبار خمین (که حاج آقا مصطفی پدر امام خمینی (ره) به وسیله عوامل او به شهادت رسید) و زن دوم، خواهر محمدحسین خان فرخی (از خوانین ازنا) بوده است (۵و۶).

عزیزاله خان از زن اول، دارای چهار پسر به نامهای قاسم خان، خسروخان، غلامرضا خان و محمدتقی خان و از زن دوم دارای دو پسر به نامهای علی خان و امیرحسین خان بوده است. و شهاب لشکر هم دارای دو پسر بنامهای منصورخان و حسین خان بوده است (۷). عزیزالله خان (هژبر سلطنه) و شهاب لشکر که از مشروطه خواهان سرسخت به شمار می‌رفته اند. در سالهای پس از مشروطه وابستگان عزیزاله خان و شهاب لشکر به همراهی عوامل حشمت دوله مال التجاره گلپایگان را در نزدیکی کمره سرقت بردند (۸). به دنبال پی گیری های مال باختگان، صیادالسلطنه حاکم گلپایگان عده ای سوار و چریک برای استرداد اموال مسروقه راهی کمره کرد که برخی از بختیاری ها به سرکردگی سالار مظفر با همراهی عوامل عزیزاله خان به محل استقرار چریکها حمله کرده و اموال آنها را نیز غارت کرده و خسارت زیادی به اهالی کمر وارد نمودند (۹). با گذشت زمان خوانین فولادند در کشور نفوذ زیادی پیدا کردند به طوری که عزیزالله خان به عنوان نماینده مردم خرم آباد در دوره هفتم مجلس شورای ملی انتخاب گردید. قاسم خان در دوره چهاردهم و دوره شانزدهم به عنوان نماینده مردم بروجرد به مجلس شورای ملی راه پیدا کرد (۱۰). علاوه بر آن نامبرده طی سالهای ۱۳۳۲ تا ۱۳۳۴ استاندار اصفهان بوده است (۱۱). امیرحسین خان در دوره های بیستم و بیست و یکم و بیست و دوم به عنوان نماینده مردم الیگودرز به مجلس شورای ملی راه پیدا کرد (۱۲). غلامرضا خان نماینده مجلس شورای ملی در دوره شانزدهم از شاهرود، معاون پارلمانی دولت سرلشکر زاهدی و نیز مدتی استاندار خوزستان و

فارس بوده است علی فولادند نیز در ارتش به درجه تیمساری رسید(۱۳). از میان خوانین فولادند قاسم خان از همه خوشنامتر بوده وی در ازنا واقف چند موقوفه بوده و محمدتقی خان نیز به فسق و فجور اشتهار داشته است. خوانین فولادند همگی به جز خسرو خان، حسین خان (فرزند شهاب لشکر) و غلامرضا خان قبل از انقلاب فوت نمودند. غلامرضا خان نیز مدت کمی بعد از پیروزی انقلاب اسلامی فوت نمود. در حال حاضر خسرو خان ساکن آمریکا و حسین خان نیز ساکن تهران می باشد(۱۴و۱۵)

پی نوشتها

۱. هادی، احمدی نژاد، نامه جاپلق و شهرهای همجوار، تهران، نشر آموزش کشاورزی، ۱۳۸۶، ص ۱۳۵
۲. مطالعات اجتماعی فرهنگی لرستان، ج ۲، خرم آباد، چاپخانه پوریا، ۱۳۷۰، ص ۸۳
۳. محمد جواد، مرادی نیا، خمین در گذر تاریخ، تهران، انتشارات سوره، ۱۳۸۴، ص ۸۳
۴. هادی، احمدی نژاد، نامه جاپلق و شهرهای همجوار، تهران، نشر آموزش کشاورزی، ۱۳۸۶، ص ۱۱۹
۵. مصاحبه با: حسن، دبیری،: اهالی روستای مرزبان، کاسب سرشناس از نایبی، تاریخ مصاحبه ۲۰ / ۲ / ۸۹] ۵
۶. مصاحبه با: فرج اله، شفیععی،: اهل روستای مرزبان بازنشسته اداره آموزش و پرورش تاریخ مصاحبه ۱ / ۶ / ۸۹
۷. عزیزالله، سمیعی، دانشنامه رجال و حاکمان کمره و جاپلق، تهران، نوای دانش، ۱۳۸۲، ص ۷۸۲
۸. محمد جواد، مرادی نیا، خمین در گذر تاریخ، تهران، انتشارات سوره، ۱۳۸۴، ص ۸۱
۹. همان. ص ۱۲۰
۱۰. اسامی نمایندگان مجلس شورای ملی و نمایندگان مجلس سنا، تهران، چاپخانه مجلس شورای ملی، ۱۳۵۶، ص ۴۵۰
۱۱. استانداری اصفهان، کارگزینی پروند یک، ف، راکد
۱۲. اسامی نمایندگان مجلس شورای ملی و نمایندگان مجلس سنا، تهران، چاپخانه مجلس شورای ملی، ۱۳۵۶، ص ۴۵۰
۱۳. عزت الله، کیانی، طرح مطالعاتی شناخت قومیتها (طوایف)، ازنا، دفتر سیاسی فرمانداری ازنا، ۱۳۸۳، ص ۸۵
۱۴. مصاحبه با: حسن، دبیری،: اهالی روستای مرزبان، کاسب سرشناس از نایبی، تاریخ مصاحبه ۲۰ / ۲ / ۸۹
۱۵. مصاحبه با: فرج اله، شفیععی،: اهل روستای مرزبان بازنشسته اداره آموزش و پرورش تاریخ مصاحبه ۱ / ۶ / ۸۹